

Másfél évszázad – és egy esztendő

Benedek Elek nemrég felavatott szobra szülőfalujában, Kisbácsonban (Vargha Mihály alkotása)

SZONDA SZABOLCS

Benedek Elek-emlékév Háromszéken

Nem túl gyakran, nem is nagyon ritkán előfordul az emlékezés számtanában, hogy kettős kerek évfordulója van egy-egy alkotónak, múltbeli történéseknek, mozzanatnak. Az azonban ritkább, hogy hármass kerek évfordulóra gördüljön az idő kereke.

Idén 150 éve annak, hogy megszületett Benedek Elek író, szerkesztő, irodalomszervező. Nyolcvan évvel ezelőtt hunyt el, és negyven éve avat-

ták fel a szülőfalujában, a romániai Kisbacziban működő emlékházat. Ha pedig ehhez

hozzáadjuk, hogy – szintén a jelzett „matematika” kuriózumaként – 1889-ben,

120 éve indította el (Pósa Lajossal) a későbbi magyar gyermek- és ifjúsági folyóiratokra nézve meghatározó jelentőségű *Az Én Újságomat*, illetve 1909-ben, száz esztendeje alapította Sebők Zsigmonddal a szintén nagy hatású *Jó Pajtás* folyóiratot.

Nem meglepő tehát, hogy 2009-et Benedek Elek szűkebb pátriájának, Há-

romszéknek az önkormányzata a sokoldalú szerző életét és pályáját többszörösen és

változatosan felidéző emlékévvé nyilvánította

idén január 22-én, A Magyar Kultúra Napján. És most, az emlékév és az esztendő vége táján már megállapítható: tartalmas program- és akciósorozat jött létre a kerek évfordulók jegyében, amelynek kiemelkedő vonása, hogy Benedek Elek emberi és alkotói arcélét többféle ráközelítéssel és gondos figyelemmel vette szemügyre, illetve változatos eszközökkel emelte az érdeklődés előterébe. Ezek közül térünk ki néhányra az alábbiakban.

DEBÜT HONLAPPAL

Az emlékév ünnepélyes indítása egybeesett egy olyan honlap működésének kezdetével a www.benedekelek.ro címen, amely tükre kívánt lenni az emlékező rendezvények sorozatának, ezekről tájékoztató információs felületként, illetve egyfajta adatolt „forrásvidék” azok számára, akik Bene-

Kovácsna Megyei Tanácsa Bacon Község Önkormányzata MYKL Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lakotthon a. d. v. e. c. kisharosi Bodvaj Egyesület Bod Péter Megyei Könyvtár Kovácsna Megyei Művelődési Központ

BENEDEK ELEK
Emlékünnepség
2009

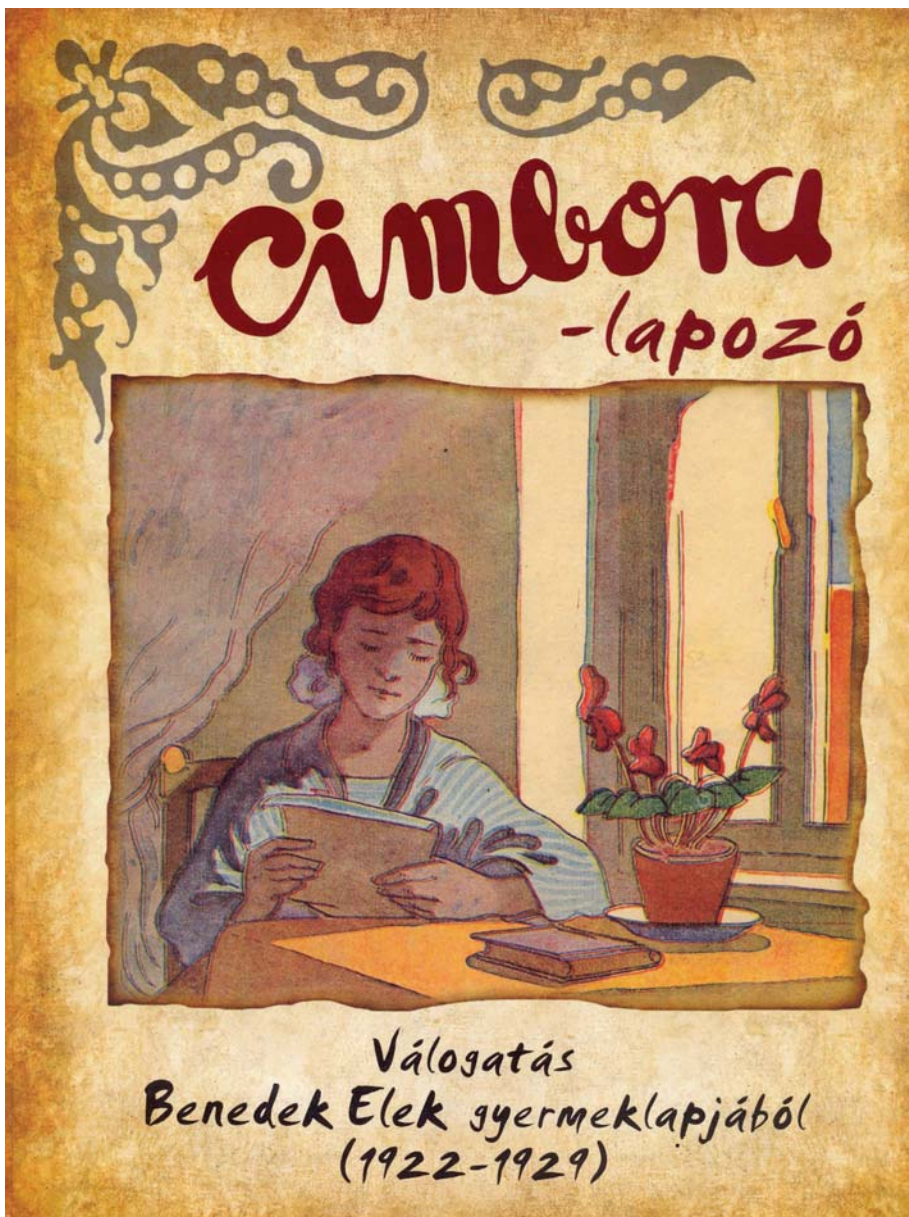
MAKÁM koncert
BERECZ ANDRÁS mesemondó
Meseillusztrációs KIÁLLÍTÁS
Kárpátmedencei GYERMEKFOLYÓIRAT Találkozó
SZOBORAVATÁS Kisbaconban
TÖBBSINCS Kárpát-medencei MESEMONDÓ VERSENY gálaműsora

szeptember 25 - 30.
SEPSISZENTGYÖRGY, KÉZDIVÁSÁRHELY, KISBACON

Több, mint **32 program:** www.benedekelek.ro

dek Elek életére és munkásságára keresnek rá az interneten barangolva. A Kovácsna Megyei Művelődési Központ által működtetett, a Bod Péter Megyei Könyvtár munkatársai által dokumentációs tartalommal ellátott honlap mind a felnőttek, mind a gyermekek (diákok) számára kínál érdekes és szórakoztató olvasmányt, arculata pedig arra utal – az összképbe beépített gyermekrajzok révén –, ami a Benedek Elek-i életmű lényege: az ifjúsággal való hatékony, eredményes, ugyanakkor játékos, élményszerű foglalkozásra.

A honlap is ezt a törekvést képezi le bizonyos mértékben, hiszen szól mind a vállalt témakör iránt laikusként vagy szakemberként érdeklődőknek (azzal, hogy Benedek Elek életéről és munkásságáról szöveges és vizuális információkat nyújt, népszerűsítő jellegűeket és a szakmai munkát támogatókat, így bibliográfiai és kritikai adatokat egyaránt), mind a gyermekeknek, akiknek többek közt meséket kínál olvasásra és hallgatásra. De betekintést ajánl a *Cimbora* folyóirat történetébe (elvezetve az olvasót a kolozsvári Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárnak a <http://www.bcucluj.ro/re/cimbora> címen megtekinthető, az „ős” *Cimborát* – és közvetlen utódját, az *Új Cimborát* – prezentáló gyűjteményéhez, illetve a mai *Cimbora* folyóirat honlapjához: www.cimbora.net) és a Benedek Elekhez kapcsolódó fotógalériába is. Ami pedig a tájékoztatást illeti, a honlapnak szó szerint központi eleme az a hírfolyam (a kezdőlap közép-ső részén helyezkedik el legörgethetően), amely az emlékévre reagáló,

abba beilleszthető, Háromszéken és közelebb-távolabb zajló rendezvényeket sorjázza.

Az indulásától számított első tíz hónapban tizenhatezernél több látogatója volt a honlapnak, amelynek nemcsak az emlékév során betöltött szerepe érdekes, hanem legalább ugyanannyira az is, amelyet az emlékév le-

zárása után tölt(het) be. Utóbbi tekintetben a kezdeményezőknek az a feltett szándékuk, hogy idővel egyfajta, a témakörre vonatkozó információs gyűjtőhellyé, „forrásvidékké” változtassák a honlapot.

RAJZKAVALKÁDTÓL EMLÉKÜNNEPSÉGEKIG

A Benedek Elek-emlékév, mondhatni, még hivatalos bejelentése előtt elkezdődött – legalábbis abban az értelemben, hogy a hármas kerek évforduló jegyében elképzelt előkészítő rendezvények születtek már 2008 utolsó felében. Így például a Bod Péter Megyei Könyvtár és a Kovászna Megyei Művelődési Központ tavaly novemberben hirdetett rajzversenyt gyermekek számára, akiknek Benedek Elek meséit kellett illusztrálniuk, ha részt akartak venni a vetélkedőn.

A versenyre ezernél több, 4–14 éves gyermekek által készített rajz érkezett be Kovászna megye számos helységéből, valamint a szomszédos Hargita megyéből. A pályázók mintegy 250 különböző Benedek Elek-mesét illusztráltak, az így létrejött, számottevő mennyiségű pályázati anyag nem kis fejtörést okozott a szakmai rostálást végző zsűri tagjainak, Kolumbán Hanna, Simó Enikő és Vetró Bodoni Barnabás képzőművészeknek. Hosszas

elbírálást követően hatvannál több díjazottat jelöltek ki, akik idén február végén vehették át könyvjutalmukat a társszervező könyvtár zsűfólsig megtelt Gábor Áron termében lezajlott, bensőséges hangulatú, zenével-énekekkel és meseolvasással egybekötött ünnepség keretében. A díjazott munkákból tárlat nyílt a Gábor Áron terem előterében, és a helyszínen, egy másik épületszárnyban a többi beérkezett pályaművet is megtekinthetővé tették a szervezők. Amint a díjkiosztón elhangzott: az elismerések nemcsak az oklevelekben és a könyvjutalmakban konkretizálódnak, a legjobban sikerült rajzok képezik majd egy illusztrált mesekötet vizuális anyagát.

A tavaszi és nyári hónapok során számos helyszínen, számtalan alkalommal és felvetésben meg- és felidéztek Benedek Elek alakját, műveit, azok maradandó tanulságait, az életpálya ismert és kevésbé feltárt vetületeit. Nagyívű vállalkozás tétje lenne utólag összefoglalni az emlékév során a magyar nyelvterületen lezajlott, a témakörhöz illeszkedő programokat, rendezvényeket; minden bizonnyal érdekes adalékokkal szolgálna egy ilyen összkép arról, hogy milyen eszközökkel és milyen koncepciók

*...grafikus
társszerzővé vált
gyermekek...*

mentén tartották érdemesnek feleleveníteni 2009-ben Benedek Elek életművét óvodákban, iskolákban, táborokban és fesztiválokon, irodalmi klubokban és konferenciákon, szóban, képben és írásban, szűkebb pátriájában és a nagyvilágban.

A háromszéki rendezvények sorozatának csúcspontját minden bizonynyal az a közel egy hetes emlékünnepegs képezte, amely Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen és Kisbaconban zajlott, és amely a maga több mint harminc programpontjával ritkán látott kulturális pezsgést hozott a

vidékre azokban a napokban, hiszen közelről és távolabbról több száz ember tartotta fontosnak közvetlenül a helyszínen megemlékezni a nagy mesemondóról, irodalmárról és kultúrszemélyiségről.

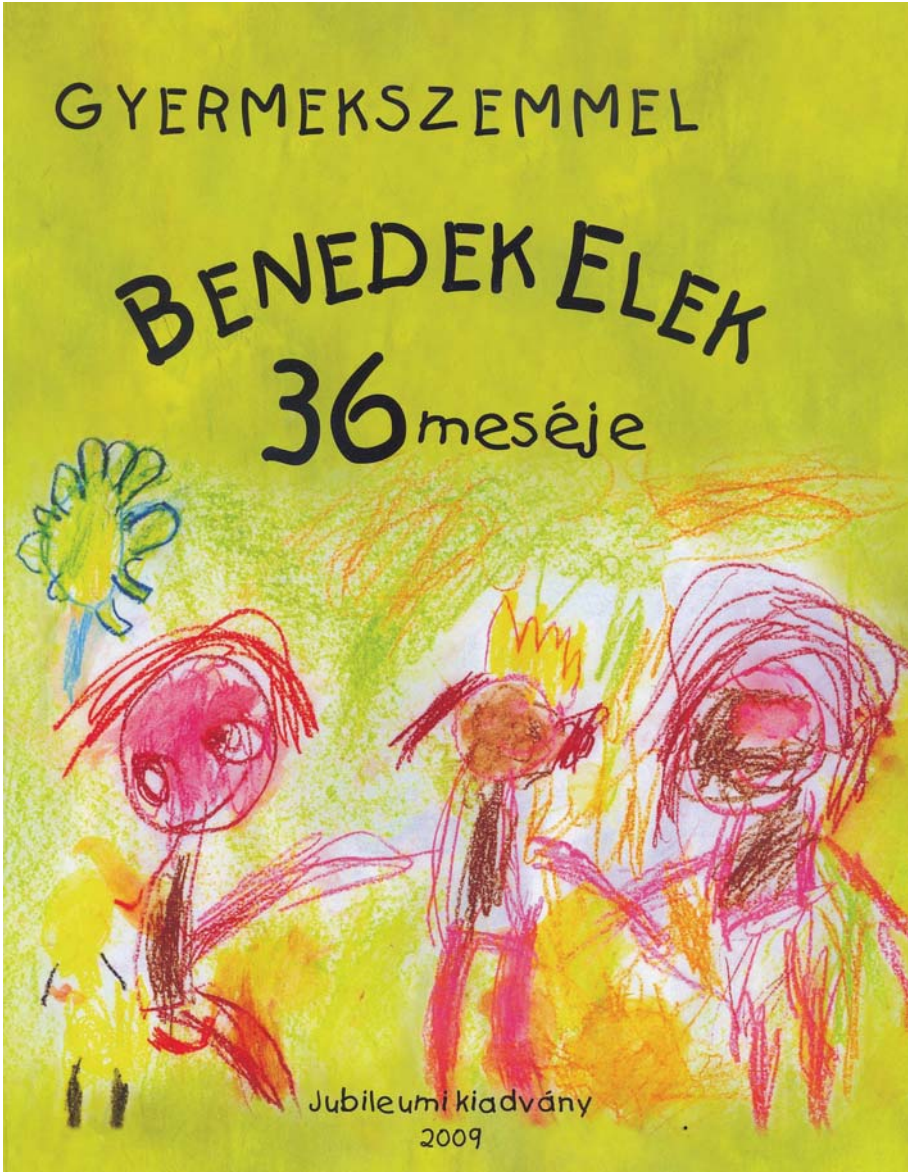
A zömmel a Bod Péter Megyei Könyvtár épületében és udvarán helyet kapott sepsiszentgyörgyi rendezvények feszes, tartalmas egymásutánját a *Gyermek a képzelet és valóság határán* című, a mese, az olvasás és a tanulás mai kapcsolódási pontjait körüljáró gyermekirolalmi szakmai találkozó indította szeptember 25-én. A budapesti Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója, Borbáth

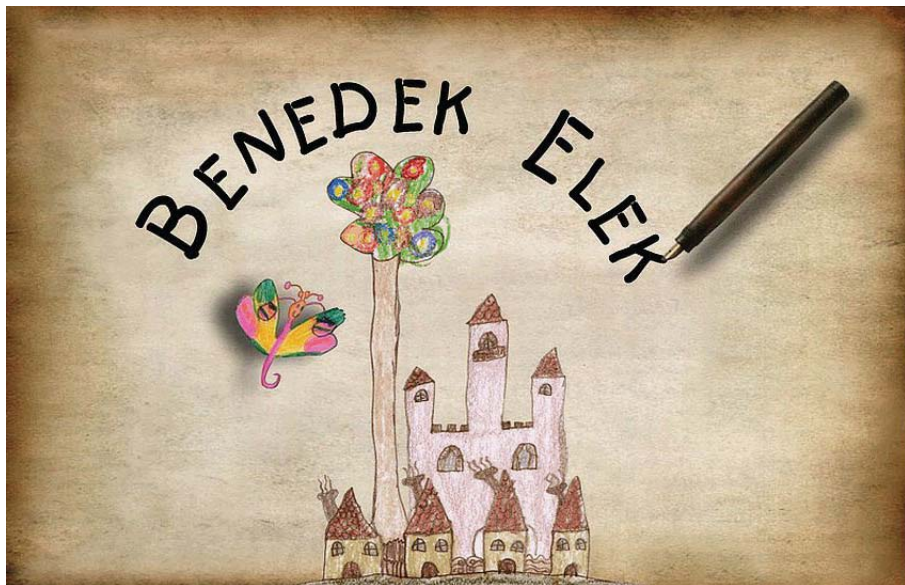
...a Kárpát-medencei
magyar
gyermekfolyóiratok...

Erika témafelvezetője (*A mese a közművelődésben*) után dr. Bálint Péter a halálnak a mesékben való előfordulási formáiról értekezett, Rigó Béla a mesében történő gondolkodás mikéntjéről beszélt, dr. Bódis Zoltán a mesemondás szakrális lehetőségeit vizsgálta, Mezey Katalin a népmesét és a műmesét hasonlította össze az értékválasztás kapcsán, Szluka Judit a mese közvetítői szerepét taglalta, dr. Nagy Katalin az északi (szibériai és sarkkörü) népek meséiben kimutatható egyezéseket és különbségeket vette számba, Perjámosi Sándor a nem csak meseíró Benedek Elekről beszélt, Sándor Csilla a mai gyermekirolalomra jellemző trendeket, míg Makkai Kinga a romániai magyar gyermekkönyv-kiadás fő vonulatait értékelte. A szakmai találkozó mesét és gyermekirolalmat egymáshoz viszonyító zárszavát dr. Vasy Géza, a Magyar Írószövetség elnöke fogalmazta meg. És ugyanő vállalta aznap este a Fekete Vince, László Noémi, Mezey Katalin, dr. Nagy Katalin és Rigó Béla költők, írók, műfordítók részvételével rendezett, frappáns kérdezz-feleleket és hangulatos felolvasásokat hozó író-olvasó találkozó levezetését.

Konferencia és közönségtalálkozó között azonban jeles romániai és magyarországi kiadóké volt a szó azon a félnapos könyvvásáron, amely főként

gyermekirodalmi termést hozott közönség elé, sommás kötetbemutatók kíséretében. Az érdeklődők népes csoportjában sok gyerek várta izgatottan azt a könyvbemutatót, amelynek tárgya a februárban díjazással lezárult rajzpályázatból „kinőtt”, *Gyermekszemmel – Benedek Elek 36 meséje* című kötet volt. Az igen szemrevaló nyomdai kivitelezésű, igényes munka grafikus társszerzőivé vált gyermekek hatalmas érdeklődéssel övezték a köny-

vet, de hasonló figyelem kísérte az alkalomra ugyancsak a Bod Péter Megyei Könyvtár és a Kovászna Megyei Művelődési Központ együttműködése eredményeként megjelent másik munkát, a *Cimbora-lapozó (Válogatás Benedek Elek gyermeklapjából, 1922–1929)* című terjedelmes antológiát is, amely – két lapszám reprint változatban történő újraközlése mellett – érdeklletes, olvasmányos tartalmi és részben formai keresztmetszetét mutatja fel egy, a maga korában és ma is meghatározó jellegű kiadványnak. (Az emlékévkönyvhozadéka az a készülő harmadik kötet is, amely decemberben jelenik meg a tervek szerint, és amely – emlékkönyvként, de még inkább Benedek Elek-olvasókönyv gyanánt – a 150 évvel ezelőtt született, 80 éve elhunyt alkotó több arcát világítja meg, szakírók, irodalmárok és diákok, mese- és Cimbora-olvasók szemszögéből.)

A nap programját a Győri Lajos által megnyitott, *Mint a mesékben* című Kárpát-medencei fotókiállítás, ezen kívül meseillusztrációs tárlat, valamint az ugyancsak a Kárpát-medencében élő, tanulásban akadályozott, nehéz helyzetű gyermekeknek és fiataloknak rendezett mesemondó verseny és találkozó tizennegyedik kiadása tette még tartalmasabbá (utóbbinak másnap délelőtt, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban zajlott le a gálaműsora).

A szeptember 26-i rendezvények sorában hangsúlyos szerepet játszottak a Kárpát-medencei magyar gyermekfolyóiratok, amelyek képviselői – Felvidéktől Vajdasáig, Kárpátaljától Budapestig és Kolozsvárig vagy Sepsiszentgyörgyig – előbb egymással tanácskozták meg közös és sajátos szerkesztőségi-kiadói problémáikat, beszéltek meg a folyóiratok előállításával

kapcsolatos élményeiket, majd a közönséggel találkoztak. Eközben a házigazda könyvtár épületében drámapedagógiai foglalkozás zajlott tanárok számára, interaktív könyvbemutató szülőknél és gyermekeiknek, bábkészítés kicsiknek és nagyoknak. Kora délután olvasási készségek fejlesztéséről, az olvasás megszerettetéséről beszéltek az érdeklődőknek helybeli szakemberek, akik életkorhoz szabott könyvajánlásokat is megfogalmaztak.

A könyvtár és a művelődési központ mellett a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, illetve a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet szervezésében, több más magyarországi szakmai szervezet és intézmény partnersége révén létrejött rendezvénysorozat következő állomása szeptember 26-án Kézdivásárhely volt, ahol az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségével együttműködésben megrendezett *Többsincs* Kárpát-medencei mesemondó verseny gálaműsora zajlott le, ezt pedig a Makám együttes koncertje követte.

A sorozat a következő napokban nagyrészt Kisbaconban folytatódott, ahol – az említett szervezők mellett a helyi önkormányzat és a Bodvaj Egyesület, valamint magyarországi szerzők és előadóművészek hathatós közreműködésével – szakmai előadások, koncertek, könyvbemutatók, tárlatnyitók következtek szeptember 27-e és 30-a között, előkészítve a szeptember 30-a délelőtti kulcsmozzanatot, Benedek Elek szobrának, a Vargha Mihály szobrászművész, a Székely Nemzeti Múzeum igazgatója által jegyzett, rendhagyóan megkapó alkotásnak az ünnepélyes avatóját. Az eseménynek különleges nyomatékot kölcsönzött az, hogy részt vettek rajta Háromszék testvérregióinak, a magyarországi Heves és a svédországi Värmland megyének az előljárói is, akik – Gárdonyi Géza és Selma Lagerlöf Benedek Elekéhez mérhető munkásságának mentén is – életmű-vándortárlatokon és közös mesefalu-projekten dolgoznak ebben az időszakban.

*...közös
mesefalu-projekten
dolgoznak ebben
az időszakban...*

AZ EMLÉKÉV UTÓÉLETE

Természetesen a szeptember 30-i kisbaconi szoboravató (és a köré szervezett tartalmas, érdekes program) nem jelentette a Benedek Elek-émlékév végét, sem az idevágó rendezvények sorának lezárultát. Háromszéken például az október közepén lezajlott Őszi Közművelődési Napok keretében is több alkalom kínálkozott az emlékezésre, az emlékév addigi ren-

dezvényeiben fontos szerepet játszó Bod Péter Megyei Könyvtár pedig október 3-án, kevéssel a Népmese Napja (Benedek Elek születésnapja) után ezeknek az eseményeknek a megünneplésére invitált leghűségesebb gyermek olvasói közül harminc 10-11 éves a könyvtár épületébe, amely ez alkalomból elvarázsolt kastéllá alakult, és maga Elek apó is „megjelent” benne, hogy mai olvasóival találkozhasson. És minden bizonnyal a téli ünnepkörhöz kapcsolódó programok sem fogják figyelmen kívül hagyni azt, hogy 2009 nagyon jelentős mértékben Benedek Elekről és az ő szellemi örökségéről is szólt a magyar nyelvterületen.

Helyén van ez így, hiszen csak a tevékeny és aktualizáló megközelítés révén válhat Benedek Elek sírfelirat-verséből, a *Végrendeletemből* származó markáns részlet („*Jézus tanítványa voltam, / Gyermekekhez lehajoltam, / A szívemhez fölemeltem: / Szeretetre így neveltem.*”), más írásaihoz hasonlóan, hajdan papírra vetett gondolatból a manák szóló inspiráló és cselekvésre ösztönző üzenetté.

„Elek apó” a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtárban.